

Indicatoren Kansrijke Start Gelderland Midden

Inhoudsopgave

Belang eerste 1000 dagen	3
ZonMw project	3
Indicatoren	3
Indicatorenset Kansrijke Start	4
1. Bekendheid met lokale aanbod van programma's en interventies.....	4
2. Bekendheid met samenwerkingsafspraken.....	5
3. Nu Niet Zwanger (NNZ)	5
4. Aantal zwangere vrouwen in een zeer kwetsbare situatie.....	5
5. Aantal zwangere vrouwen bekend met psychische of psychiatrische klachten	6
6. Signalering van kwetsbare situaties	8
7. Multidisciplinair overleg (MDO)	8
8. Ondersteuning van kwetsbare gezinnen	10
9. Aantal kinderen geboren in een zeer kwetsbare situatie.....	12
10. Sociaal domein als casusregisseur	12
11. Lichte begeleiding en opvoedondersteuning.....	13
12. Wachtijd	13
13. Cliëntervaring	13
Samenvatting.....	14
Aanbevelingen.....	14

Belang eerste 1000 dagen

De eerste duizend dagen van een kind zijn cruciaal voor een gezonde ontwikkeling en de ontplooiing en kansen op latere leeftijd. Medische en niet-medische factoren (zoals vroeggeboorte, laag geboortegewicht, psychische en sociale problemen en stress) bepalen voor een belangrijk deel de gezondheid, groei en ontwikkeling van kinderen. Achterstanden en problemen die in deze periode ontstaan zijn later in het leven niet of slechts moeilijk in te halen. Door mogelijke risico's zo vroeg mogelijk te signaleren en daarnaar te handelen kan de ontwikkeling van een kind bijgestuurd worden.

ZonMw project

Ouders in een kwetsbare situatie en professionals in de zorg voor kwetsbare aanstaande en jonge ouders blijven echter tegen vragen en problemen aanlopen: de zorg voor de doelgroep is gefragmenteerd, een doorgaande lijn van geboortezorg naar JGZ en het sociale domein ontbreekt. Inmiddels werken Geboortezorg, JGZ en partners uit het sociale domein in meerdere gemeenten in Gelderland Midden samen aan lokale coalities in het kader van Kansrijke Start. Ook op regionaal niveau wordt samengewerkt.

Doel van het ZonMw project is om de in 2019/2020 in dit kader ontwikkelde, integrale aanpak van de zorg voor deze kwetsbare doelgroep te herijken en volledig en blijvend in de regio te implementeren. Dit doen we door de samenwerking tussen professionals verder te versterken en lokale knel- en ontwikkelpunten in beeld te brengen zodat hierop kan worden ingesprongen. Concreet ontwikkelen we instrumenten en tools ten behoeve van de samenwerking rondom kwetsbare zwangeren en kwetsbare jonge ouders.

Indicatoren

Om van elkaar te kunnen leren is het nodig om zicht te hebben op verschillen en overeenkomsten tussen gemeenten en regio's. TNO heeft hiervoor, samen met de projectpartners, een set van indicatoren opgesteld. We hebben deze indicatoren gedurende 3 jaar gemonitord. De projectpartners leverden via hun achterban de input hiervoor. Deze indicatoren geven een goed (regionaal) beeld van de zorg rondom kwetsbare aanstaande en jonge ouders en de ervaringen die ouders zelf hebben, en eventuele veranderingen hierin. Gedurende het project zijn indicatoren gebruikt om tijdens werksessies met elkaar in gesprek te gaan en praktijkvoorbeelden en elkaars expertise met elkaar te delen. We verwachten dat deze indicatoren ook informatief zijn voor beleidsmakers.

Deze indicatoren hebben betrekking op de zorg voor kwetsbare (aanstaande) ouders voor, tijdens en na de zwangerschap. Ze sluiten aan en maken gebruik van landelijke initiatieven rondom lokale monitoring van het RIVM ([Indicatorenset voor Lokale Monitor Kansrijke Start: een Delphi-studie \(rivm.nl\)](#)) en [Kansrijke Start | Regiobeeld](#)).

Hieronder geven we de situatie weer voor uw gemeente. Daar waar mogelijk zetten we deze af tegen de hele regio Gelderland Midden en/of landelijk.

Niet alle indicatoren kunnen altijd worden berekend. Dit heeft soms te maken met de schaalgrootte (te klein voor een betrouwbare uitkomst) of omdat een bepaalde interventie of programma in uw gemeente of regio (nog) niet wordt uitgevoerd. Soms is de benodigde informatie niet geregistreerd.

Indicatorenset Kansrijke Start

1. Bekendheid met lokale aanbod van programma's en interventies

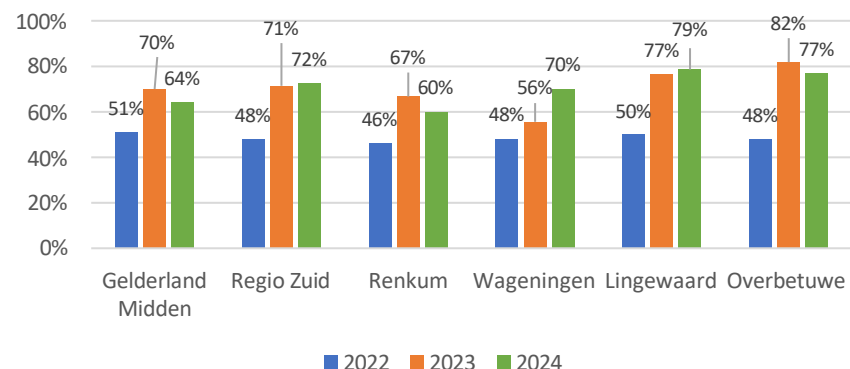
Professionals kunnen diverse programma's en interventies inzetten om kwetsbare (aanstaande) ouders te ondersteunen. Voorwaarde is dat zij op de hoogte zijn van het aanbod. De indicator betreft het aantal professionals dat goed bekend is met het aanbod van programma's en interventies gericht op (aanstaande) ouders in een verhoogd kwetsbare situatie t.o.v. het totaal. Middels een vragenlijst die is ingevuld door een steekproef van professionals in de regio is hier inzicht in verkregen.

In 2024 werd de vragenlijst ingevuld door 120 professionals werkzaam in de gehele regio Gelderland Midden, waarvan 50 werkzaam in de regio Zuid. De respons op de vragenlijst is hiermee beduidend afgenomen, in vergelijking met voorgaande jaren. In 2022 beantwoordden nog 102 professionals uit de regio Zuid de vragen in de vragenlijst. Professionals die de vragenlijst invullen zijn vooral jeugdverpleegkundigen en jeugdartsen, medewerkers sociaal team, CJG of MEE, verloskundigen en kraamverzorgenden.

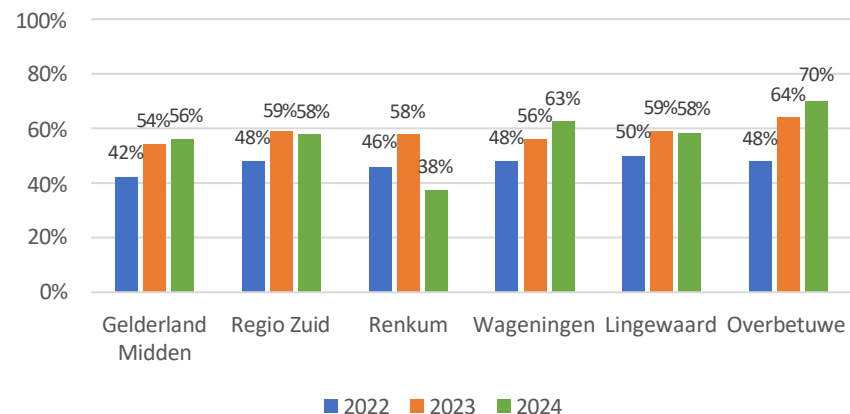
Uit de vragenlijst kwam naar voren dat in de regio Zuid driekwart van de professionals goed bekend is met het aanbod van programma's en interventies binnen Kansrijke Start. Iets meer dan de helft van de professionals in de regio (58%) is bekend met het lokale aanbod aan interventies gericht op kwetsbare zwangeren en kwetsbare ouders. De overige professionals in de regio zijn hier dus niet goed mee bekend.

Iets meer dan de helft van de professionals in de regio Zuid is bekend met het lokale aanbod aan interventies gericht op kwetsbare zwangeren en kwetsbare ouders. Het aanbod van programma's en interventies binnen Kansrijke Start is bij driekwart in beeld.

% dat goed bekend is met programma's en interventies binnen Kansrijke Start

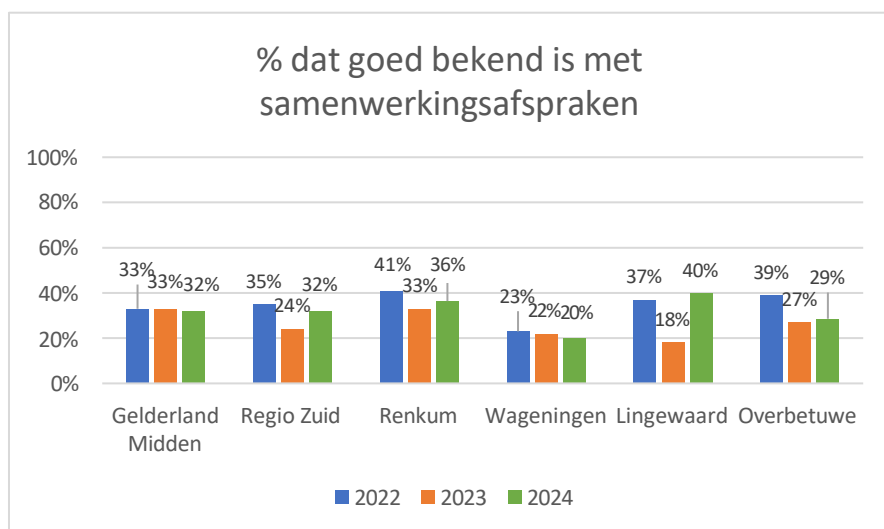

% dat goed bekend is met het lokale aanbod

2. Bekendheid met samenwerkingsafspraken

Voor een goede samenwerking is het belangrijk dat professionals bekend zijn met afspraken. De indicator betreft het aantal professionals dat goed bekend is met afspraken (transmuraal stroomschema kwetsbare zwangeren/ beslistabel en/of het zorgpad Kwetsbare Zwangere en de Verwijs Index) t.o.v. het totaal aantal professionals. Middels een vragenlijst die is ingevuld door een steekproef van professionals (n=50) in de regio is hier inzicht in verkregen, zie hiervoor bij indicator 1.

Percentages verschillen per gemeente, maar gemiddeld is in de regio Zuid nog steeds slechts een derde van de professionals bekend met samenwerkingsafspraken.

3. Nu Niet Zwanger (NNZ)

Landelijk gezien hadden in 2022 10 op de 1000 vrouwen en 11 op de 1000 mannen tussen 18 en 49 jaar het afgelopen jaar te maken met een onbedoelde zwangerschap, 4 op de 1000 vrouwen en 3 op de 1000 mannen het afgelopen jaar te maken met een ongewenste zwangerschap (Monitor Onbedoelde

Zwangerschap. Cijferoverzicht 2023). NNZ is een laagdrempelig programma waarbij met kwetsbare mensen (m/v) het gesprek wordt aangegaan rondom kindwens, zodat ze een bewuste keuze kunnen maken en niet onbedoeld zwanger raken. Landelijk zijn in 2023 279/342 gemeenten (82%) aangesloten bij NNZ (RIVM Monitor Kansrijke Start 2023). Cijfers over het programma in de regio Gelderland Midden zijn verstrekt door de projectpartners. Om redenen van privacy zijn deze cijfers niet per gemeente beschikbaar.

In de regio Gelderland Midden zijn 13/15 gemeenten (87%) bij het programma aangesloten. In de gehele regio Gelderland Midden is het jaarlijks aantal gevoerde kindwens gesprekken sterk gestegen, van 23 in 2019 tot 274 in 2023.

Regio	Indicator	2019	2020	2021	2022	2023
Gelderland Midden	Jaarlijks aantal gevoerde kindwensgesprekken	23	121	206	237	274
	Aantal aandachtsfunctionarissen NNZ	0	53	65	65	82
	Aantal gemeenten dat NNZ heeft ingekocht	1 [^]	10 [*]	10 [*]	10 [*]	13 ^{**}

[^]Dit is de gemeente Arnhem.

^{*} Dit zijn de gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort en Zevenaar.

^{**} Gemeenten die er begin 2023 nieuw bijgekomen zijn, zijn: Barneveld, Ede en Wageningen.

Tot en met 2022 werd het programma Nu Niet Zwanger in de regio Zuid uitgevoerd in de gemeenten Renkum, Lingewaard en Overbetuwe. Begin 2023 is daar de gemeente Wageningen bijgekomen.

4. Aantal zwangere vrouwen in een zeer kwetsbare situatie

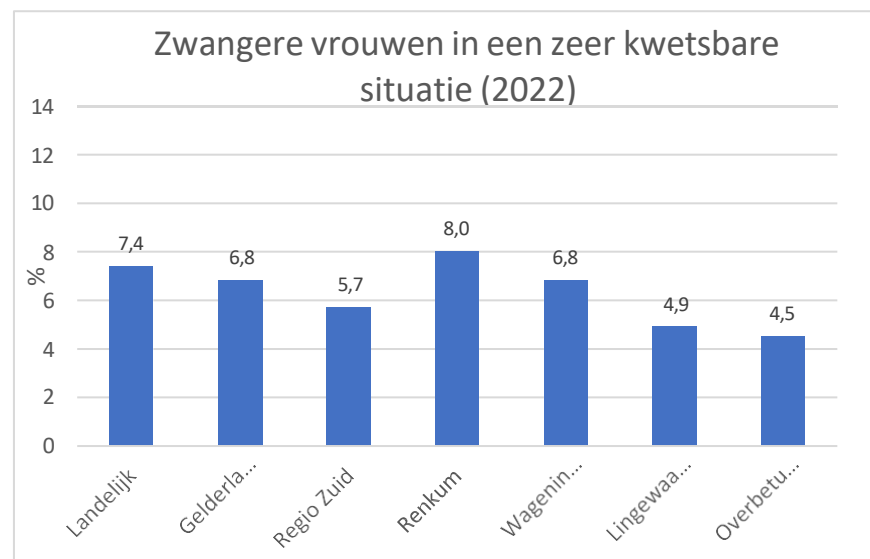
De indicator betreft het aantal zwangere vrouwen in een (mogelijk) zeer kwetsbare situatie. Onderstaande gegevens zijn de laatst bekende cijfers afkomstig van het RIVM (Bron: [Kansrijke Start](#) | [Regiobeeld](#)). Meegenomen

factoren over de moeder en het huishouden zijn: leeftijd, etniciteit, aantal bevallingen, asielzoekersstatus, opleidingsniveau, huishoudinkomen, sociaaleconomische positie (bron van inkomen), schulden, type contract, gezinssituatie, burgerlijke staat, scheiding, gezinsgrootte, jeugdondersteuning in gezin, zorguitgaven (totaal, huisarts, ziekenhuis), medicatiegebruik, verslaving, licht verstandelijke beperking, slachtoffer/ verdachte van misdrijf, detentie, verhuizingen, verlies partner of kind, woning- en motorvoertuigbezit, afstand tot huisarts, leefbaarheid van de buurt.

Tekorten in de keten vergroten de kwetsbaarheid, bijv. de kraamzorg. Dit brengt de continuïteit van zorg voor deze doelgroep in gevaar.

Landelijk wordt het percentage zwangere vrouwen in een zeer kwetsbare situatie geschat op 7,4% (Bron: [Kansrijke Start | Regiobeeld](#)). Voor de gehele regio Gelderland Midden is dit lager, namelijk 6,8%. (Bron: [Kansrijke Start | Regiobeeld](#)). In totaal worden voor de gehele regio Gelderland Midden voor het jaar 2022 580 zeer kwetsbare zwangeren gemeld (Bron: [Kansrijke Start | Regiobeeld](#)). Dit aantal is aanzienlijk lager dan verwacht gezien het gerapporteerde aantal zwangere vrouwen bekend met psychische of psychiatrische klachten (in 2020 waren dat er in de gehele regio Gelderland Midden 1120, zie verder).

Voor de regio Zuid wordt het percentage zwangeren in een zeer kwetsbare situatie geschat op 5,7%. Dat komt overeen met een totaal van 110 vrouwen (Bron: [Kansrijke Start | Regiobeeld](#)). Percentages variëren per gemeente. In de gemeente Renkum is het percentage het hoogst (8,0%, 20 vrouwen), in Overbetuwe het laagst (6,8%, 30 vrouwen).

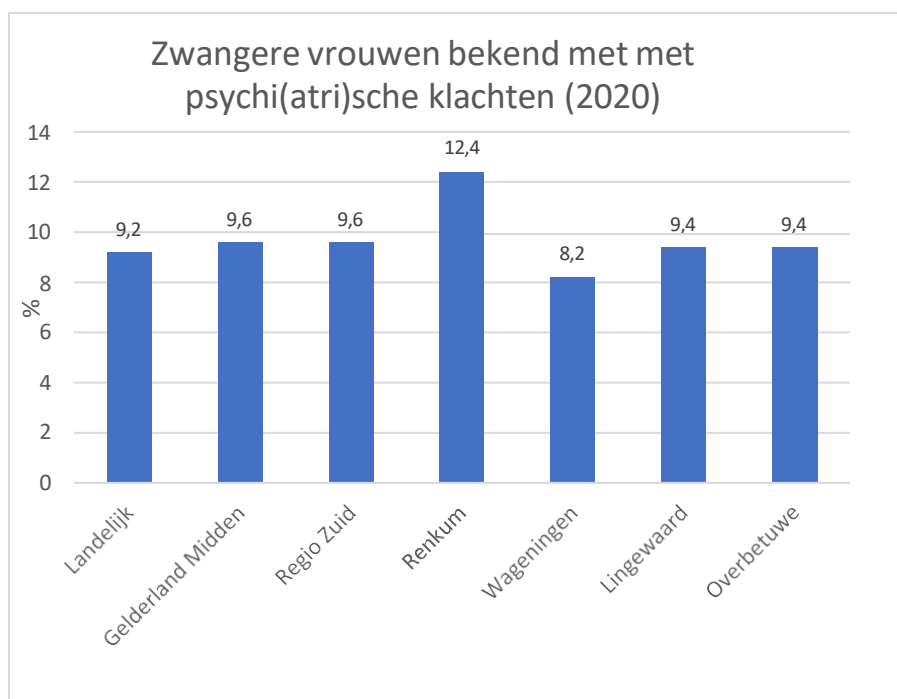
Het aantal in 2022 signaleerde zwangere vrouwen in een zeer kwetsbare situatie is minder dan 6%, dit lijkt een onderschatting.

5. Aantal zwangere vrouwen bekend met psychische of psychiatrische klachten

De indicator betreft het aantal vrouwen met zorguitgaven binnen de geestelijke gezondheidszorg (GGZ) en/of medicatie gerelateerd aan psychische of psychiatrische problemen in het jaar van de bevalling t.o.v. het totaal. Onderstaande gegevens zijn de laatst bekende cijfers afkomstig van het RIVM (Bron: [Kansrijke Start | Regiobeeld](#)).

Het aantal zwangeren bekend met psychische of psychiatrische klachten t.o.v. het totaal was in 2020 in de gehele regio Gelderland Midden 9,6%, dat zijn 1120 vrouwen (Bron: [Kansrijke Start | Regiobeeld](#)). Dit is iets hoger dan het landelijke percentage (9,2%).

In de regio Zuid was het percentage zwangeren bekend met psychische of psychiatrische klachten t.o.v. het totaal gemiddeld vergelijkbaar, namelijk 9,6%. Dit zijn 210 zwangere vrouwen in de regio Zuid in dat jaar bekend met psychische of psychiatrische klachten (Bron: [Kansrijke Start | Regiobeeld](#)). Wel zijn er verschillen tussen gemeenten. In Renkum was het percentage het hoogst met 12,4% (40 vrouwen), en in Wageningen het laagst (8,2%, 40 vrouwen) (Bron: [Kansrijke Start | Regiobeeld](#)).

In 2020 was in de gehele regio Gelderland Midden 9,6% van de zwangeren bekend met psychische of psychiatrische klachten, dit is vergelijkbaar met de regio Zuid (Bron: [Kansrijke Start | Regiobeeld](#)).

6. Signalering van kwetsbare situaties

Door risico's zo vroeg mogelijk te signaleren en bij problemen snel en adequaat in te grijpen, kan de ontwikkeling van een kind bijgestuurd worden.

In 2018 is binnen de Geboortezorg regio Gelderland Midden een start gemaakt de inzet van een gevalideerd signaleringsinstrument bij verloskundigen beter op de kaart te zetten. Ook binnen het project van ZonMw streven we naar de inzet van een gevalideerd signaleringsinstrument in de gehele regio. Als een instrument gevalideerd is, dan wil dat zeggen dat er wetenschappelijk onderzoek gedaan is naar de validiteit en de betrouwbaarheid van het instrument. Anders gezegd: Een valide instrument heeft z'n nut wetenschappelijk bewezen. Valide bevonden instrumenten zijn bijvoorbeeld Mind2Care, R4U, ALPHA-NL.

De indicator betreft het aantal verloskundigen dat een gevalideerd signaleringsinstrument gebruikt t.o.v. het totaal. Cijfers hierover zijn verstrekt door de projectpartners.

VSV Gelderse Vallei (gemeenten Barneveld, Ede, Nijkerk, Scherpenzeel, Wageningen) heeft inmiddels gekozen voor het Mind2Care instrument. Verloskundigen zijn getraind en na een jaar is het instrument n.a.v. een evaluatie opnieuw bijgesteld. Een inventarisatie in 2021 en 2022 leert dat in VSV Gelderse Vallei 7 van de 14 verloskundige praktijken en 1 van de 2 klinisch verloskundigen gebruik maken van Mind2Care. In 2023 maakten 9 praktijken gebruik van Mind2Care.

VSV Kracht (totaal 54 verloskundigen werkzaam in de gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort en Zevenaar) heeft op grond van praktijkervaring een eigen signaleringsinstrument ontwikkeld. Dit instrument is niet door middel van onderzoek gevalideerd. Het eigen instrument wordt gebruikt door alle verloskundige praktijken in VSV Kracht op één na (in totaal 47/54 verloskundigen in VSV Kracht). Deze laatste praktijk (met 7 verloskundigen) werkt met de gevalideerde Mind2Care, omdat deze praktijk onder de regio Nijmegen valt. In 2024 is dit onveranderd gebleven.

In de regio Zuid hanteert de meerderheid van de verloskundigen wel een signaleringsinstrument, maar betreft het vaak een instrument waarvan niet is

aangetoond dat het zwangere vrouwen in een kwetsbare situatie betrouwbaar signaleert.

7. Multidisciplinair overleg (MDO)

Problemen van (aanstaande) ouders kunnen zich uitstrekken over meerdere onderwerpen en leefgebieden. Bij de hulpverlening aan deze kwetsbare groep is afstemming, continuïteit en samenwerking essentieel. Multidisciplinair overleg bevordert dit.

De indicator betreft het aantal casussen dat in multidisciplinaire overleggen (JGZ, sociaal domein en geboortezorg, POP-overleg) is besproken, onderverdeeld in: a.) aantal zwangeren, b.) aantal gezinnen met kinderen. Cijfers hierover zijn verstrekt door de projectpartners.

Naast de reguliere 1 op 1 overleggen tussen professionals zijn er in de gehele regio Gelderland Midden in 2023 147 zwangeren tijdens een POP-overleg besproken, waarvan 82 op de POP-poli in het Rijnstate in Arnhem en 65 in Ziekenhuis Gelderse Vallei in Ede. Dat aantal is voor beide ziekenhuizen een afname t.o.v. de jaren 2021 en 2022. In de regio Gelderland Midden is in de gemeente Barneveld in 2021 gestart met het MDO Kwetsbaar Zwanger. Het MDO Kwetsbaar Zwanger is een systematisch intercollegiaal, multidisciplinair overleg tussen medisch en sociaal domein, geboortezorg en JGZ (idealiter in aanwezigheid van huisarts, contactpersoon gemeente, CJG) waardoor betrokkenen met de client in staat zijn om tijdig de juiste passende zorg- en hulpverlening in te zetten.

Dit overleg dient als doel de samenwerking tussen ketenpartners in de (geboorte)zorg te verstevigen en waar mogelijk crisissituaties te voorkomen en eerder door te verwijzen naar adequate ondersteuning. In het MDO kijken professionals samen met ouders naar het aanstaand ouderschap: Wat gaat goed? Wat maakt je blij? Waar heb je vragen en of zorgen over en welke ondersteuningsmogelijkheden zijn er? Een vaste contactpersoon begeleidt de zwangere en bespreekt een eventuele ondersteuningsinzet. Om voor de zwangeren zelf ook inzichtelijk te maken hoe het MDO werkt is een folder gemaakt welke wordt uitgereikt en toegelicht door de verloskundigen.

Het MDO is inmiddels in een aantal gemeenten geïmplementeerd. Dit is in de regio Zuid nog niet het geval. In de gemeenten Lingewaard en Renkum bekijkt men momenteel met de lokale coalitie de mogelijkheden. In de gemeente Renkum is de lokale coalitie van start gegaan. In de gemeenten Lingewaard en Wageningen worden interactieve thema bijeenkomsten georganiseerd (armoede, bestaanszekerheid, rookvrije generatie, laaggeletterdheid) en onderwerpen als zorgpaden, regie en MDO worden nu per werkgroep uitgewerkt. De gemeente Overbetuwe heeft onlangs de eerste contacten met de verloskundigen in de regio weer aangehaald om zo een opstart met de lokale coalitie te maken.

Regio	Indicator	2021	2022	2023
Gelderland Midden	Aantal zwangeren in het POP-overleg	195	191	147
	Aantal gezinnen in het MDO	85	66	87* (waarvan 34 zwangeren)

* het MDO vindt alleen nog plaats in de gemeenten Barneveld en Ede.

Naast de reguliere 1 op 1 overleggen tussen professionals vindt in de regio Gelderland Midden in enkele gemeenten multidisciplinair overleg (MDO) plaats. In de regio Zuid vindt geen MDO plaats. Enkele gemeenten in de regio hebben wel belangstelling hiervoor.

8. Ondersteuning van kwetsbare gezinnen

Gezinnen in een verhoogd kwetsbare situatie kunnen tijdens de zwangerschap hulp aangeboden krijgen in de vorm van prenatale huisbezoeken JGZ. Ook kan er voor de geboorte of daarna gestart worden met ondersteuning middels de interventies Stevig Ouderschap (SO) of VoorZorg.

Hieromtrent zijn 4 indicatoren geformuleerd:

- het aantal baby's waarbij voor de geboorte één of meerdere prenatale huisbezoeken is afgelegd
- het aantal baby's waarbij voor de geboorte gestart is met SO
- het aantal baby's waarbij na de geboorte gestart is met SO
- het aantal pasgeborenen waarbij gestart is met VoorZorg, t.o.v. het totaal.

De indicator betreft specifiek de JGZ interventies. Andere interventies rondom de eerste 1000 dagen zijn niet opgenomen in de indicatoren.

Cijfers hierover zijn verstrekt door de projectpartner VGGM.

Prenatale huisbezoeken (PHB)

In 264 van alle 342 gemeenten in Nederland (77%) voerde de JGZ prenatale huisbezoeken (PHB-JGZ) uit in 2023 (Bron: Monitor Kansrijke Start 2023). In 14 van de 15 (93%) bij het project betrokken gemeenten in Gelderland Midden voerde de JGZ prenatale huisbezoeken (PHB) uit. PHB werden in de gehele periode 2021 t/m 2023 in de regio Gelderland Midden alleen niet uitgevoerd in de gemeente Rozendaal. In de gehele regio Gelderland Midden zijn in 2023 bij 257 zwangeren één of meerdere PHB afgelegd. Dit is bij 4,6% van het totaal aantal zwangeren in de regio Gelderland Midden en meer dan een verdubbeling t.o.v. 2022. Toen werden 114 PHB afgelegd (1,6%).

In de gehele regio Zuid is in 2023 bij 52 zwangeren (4,2%) één of meerdere PHB afgelegd, een duidelijke stijging ten opzichte van voorgaande jaren. Percentages varieerden per gemeente van 7,3% (Wageningen) tot 2,8% (Overbetuwe).

Vanaf juli 2022 zijn de PHB wettelijk geborgd. Er wordt in de hele regio een duidelijk stijgend verloop in de inzet van PHB waargenomen.

Stevig Ouderschap (SO)

Stevig Ouderschap is in 188 van de 355 gemeenten in Nederland beschikbaar. Ervaringen van ouders met SO zijn positief: "Geweldig dat dit bestaat. Enorm veel steun aan gehad na een pittige bevalling", "waardevolle hulp". (bron: NCJ).

In 2021, 2022 en 2023 werd het programma SO wordt in 11 van de 15 bij het project betrokken gemeenten aangeboden. Het programma werd niet aangeboden in: Rozendaal en Barneveld. In Scherpenzeel en Nijkerk wordt het vanaf september 2024 ingezet.

In de gehele regio Gelderland Midden is in 2023 152 keer gestart met een traject SO (1,8% van het totaal), 45 keer is voor de geboorte gestart met de ondersteuning (prenataal) en 107 keer na de geboorte (postnataal). In de regio Zuid is in 2023 45 keer gestart met SO (3,7% van het totaal aantal geboorten), 16 keer voor de geboorte en 29 keer er na.

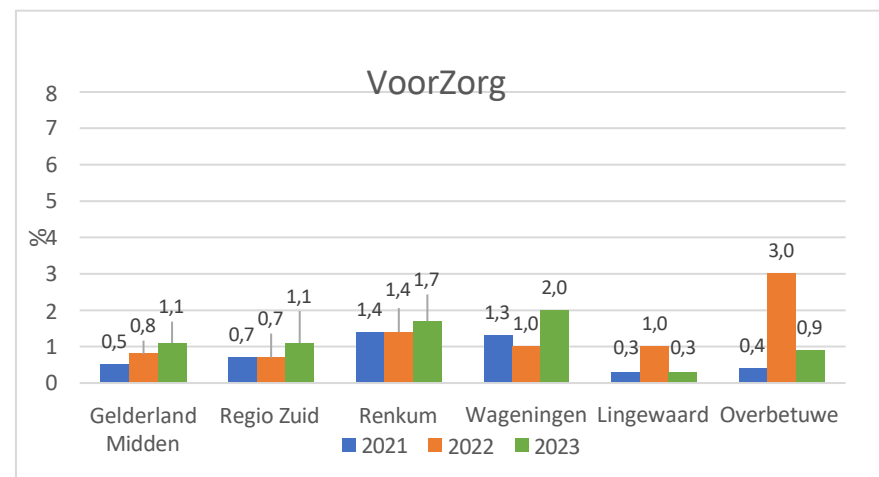
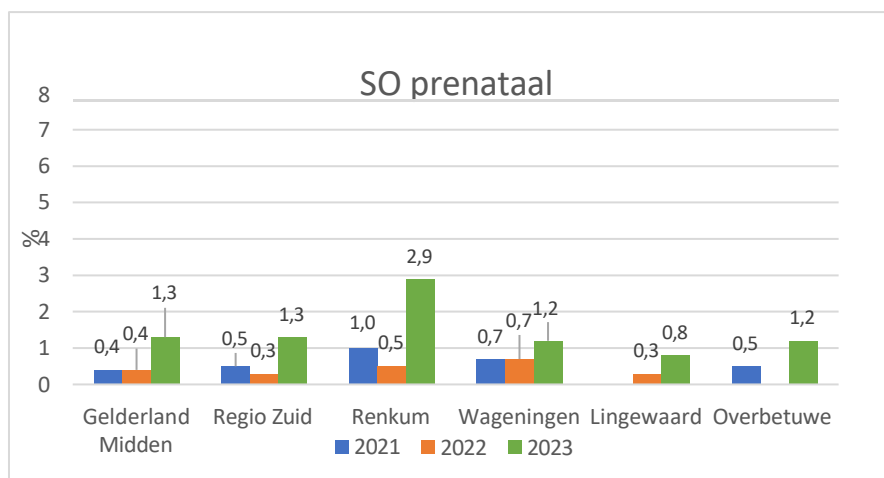
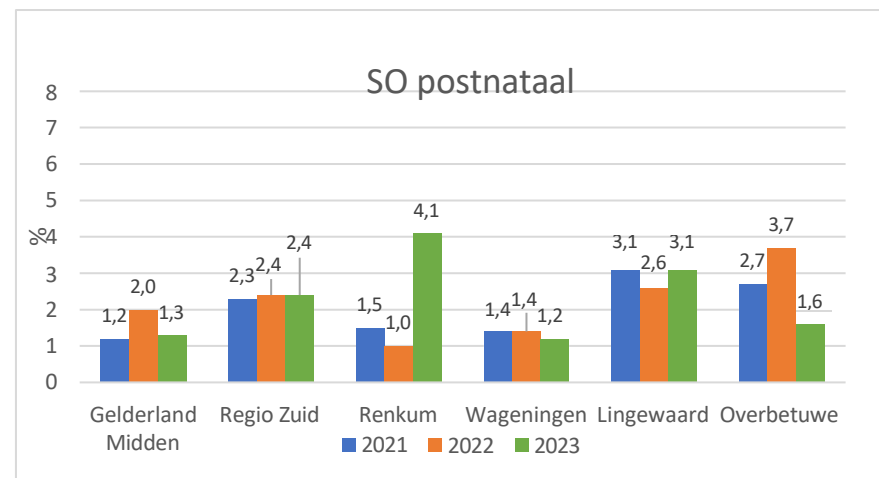
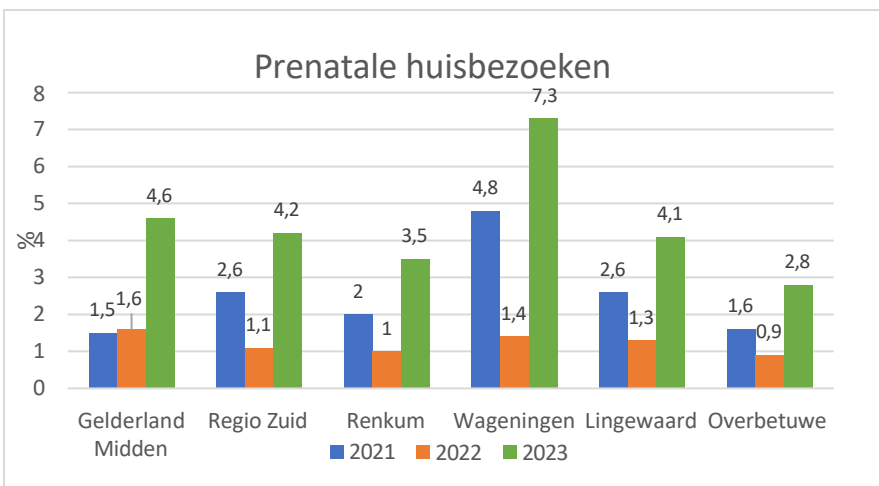
VoorZorg

Op landelijk niveau krijgen jaarlijks ongeveer 500 gezinnen ondersteuning middels het programma VoorZorg. Het programma VoorZorg wordt in 14 van de 15 betrokken gemeenten aangeboden. De enige gemeenten die in 2021, 2022 en 2023 VoorZorg niet aanbood was Rozendaal. In Scherpenzeel kan VoorZorg worden ingezet als er een aanmelding komt.

In de gehele regio Gelderland Midden is in 2023 87 keer gestart met VoorZorg (1,1% van het totaal aantal geboorten), waarvan 13 keer in de regio Zuid (1,1% van het totaal).

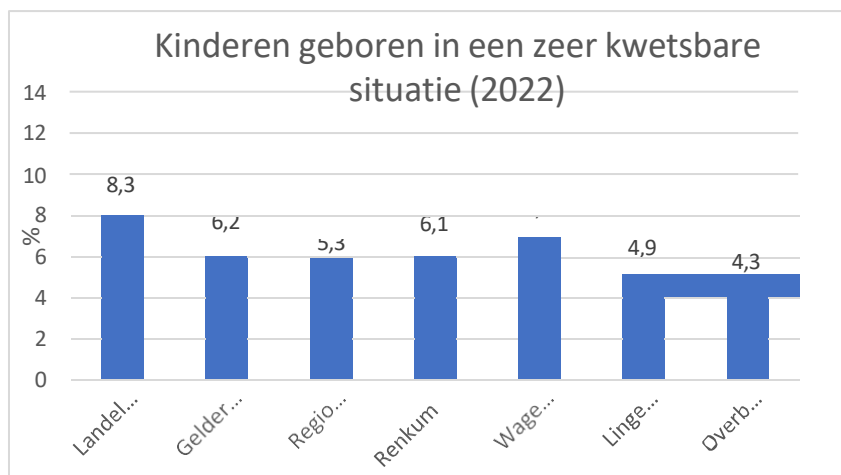
Door de wettelijke borging vanaf juli 2022 zien we een toename van de inzet van prenatale huisbezoeken.

Stevig Ouderschap (SO) wordt ook in alle gemeenten in de regio Zuid aangeboden. Met SO wordt veelal pas na de geboorte gestart. VoorZorg is in 2023 in de regio Zuid 13 keer aangeboden.

9. Aantal kinderen geboren in een zeer kwetsbare situatie

De indicator betreft het aantal kinderen geboren in een gezin in een mogelijk kwetsbare situatie. Onderstaande gegevens zijn de laatst bekende cijfers afkomstig van het RIVM (Bron: [Kansrijke Start | Regiobeeld](#)). Meegenomen factoren over de moeder en het huishouden zijn in de berekening: leeftijd, etniciteit, aantal bevallingen, asielzoekersstatus, opleidingsniveau, huishoudinkomen, sociaaleconomische positie (bron van inkomen), schulden, type contract, gezinssituatie, burgerlijke staat, scheiding, gezinsgrootte, jeugdondersteuning in gezin, zorguitgaven (totaal, huisarts, ziekenhuis), medicatiegebruik, verslaving, licht verstandelijke beperking, slachtoffer/verdachte van misdrijf, detentie, verhuizingen, verlies partner of kind, woning- en motorvoertuigbezit, afstand tot huisarts, leefbaarheid van de buurt. Hieronder gepresenteerde cijfers zijn de laatst bekende cijfers en betreffen het jaar 2022. Landelijk werd in 2022 naar schatting 8,3% van de kinderen geboren in een zeer kwetsbare situatie (Bron: [Kansrijke Start | Regiobeeld](#)).

In Gelderland Midden werd in 2022 van het totaal aantal pasgeborenen naar schatting 6,2% geboren in een zeer kwetsbare situatie. Dat zijn 610 kinderen in de gehele regio Gelderland Midden (Bron: [Kansrijke Start | Regiobeeld](#)).

In alle gemeenten in de regio Zuid samen werden in 2022 110 kinderen geregistreerd die werden geboren in een zeer kwetsbare situatie (5,3%) (Bron: [Kansrijke Start | Regiobeeld](#)).

In de regio Zuid zijn in 2022 110 kinderen (5,3% van het totaal) geboren in een zeer kwetsbare situatie (Bron: [Kansrijke Start | Regiobeeld](#)). Dit is lager dan landelijk en lager dan in de gehele regio Gelderland Midden.

10. Sociaal domein als casusregisseur

Problemen van gezinnen kunnen zich uitstrekken over meerdere onderwerpen en leefgebieden. Bij de hulpverlening aan deze kwetsbare groep is afstemming, continuïteit en samenwerking essentieel.

Het streven is om bij elke kwetsbare zwangere al in een vroeg stadium een sociale regiehouder aan te stellen. In Doesburg, Barneveld, Westervoort, Duiven en Renkum heeft men met partners vanuit de lokale coalitie het onderwerp sociale regie verder uitgewerkt en met elkaar hierover afspraken gemaakt. Ook in Lingewaard heeft een werkgroepje zich gebogen over het onderwerp sociale regie en werkt dit verder uit. In Arnhem is het benoemen van de casemanager opgenomen in het voorstel van de MDO's. Gemeenten Overbetuwe, Nijkerk en Zevenaar zijn net gestart met de vorming van de lokale coalitie en staat dit onderwerp nog op de agenda voor het komende jaar. In Ede en Wageningen werkt men conform de afspraken zoals in het stroomdiagram is opgenomen.

De indicator betreft het aantal huishoudens met kinderen, jongste 0-5 jaar, in de gemeente waarbij het sociaal team of het CJG de regie op zich heeft genomen.

Een vertegenwoordiger van het sociaal domein vanuit de regio Zuid ontbreekt in de projectgroep, gegevens worden niet geregistreerd. Daarom zijn geen cijfers bekend over deze indicator.

11. Lichte begeleiding en opvoedondersteuning

Vanuit gemeenten komt in toenemende mate de vraag naar een vorm van ouderbijeekkomsten waarin samenwerking tussen de diverse domeinen geborgd is.

Een vorm waarin de zwangeren zelf een actieve rol speelt en waarbij er de mogelijkheid is groepen voor te zetten ook na de zwangerschap. Veel gemeenten hebben niet de schaalgrootte voor Centering.

Vanuit het ZonMw project wordt gekeken naar alternatieven en de mogelijkheden deze best-practices beschikbaar te stellen in de regio. Naast Lingewaard en Doesburg gaan nu ook Ede, Duiven en Westervoort aan de slag met een prenatale- en postnatale oudervoorlichting in samenwerking met geboortezorg, sociaal domein en JGZ.

In deze veranderde opzet van voorlichtingen tijdens en na de zwangerschap is niet alleen de samenwerking nieuw, maar ook het feit dat men de bijeenkomsten na de zwangerschap voortzet, zo mogelijk in de dezelfde samenstelling.

In Arnhem organiseren de verloskundigenpraktijken al jarenlang succesvol Centering-Pregnancy-bijeenkomsten voor zwangere vrouwen. In aansluiting hierop is in de lokale aanpak Kansrijke Start een pilot ontwikkeld voor groepsgewijze bijeenkomsten voor 'jonge' ouders: Power Parents, uitgevoerd door Stichting JAM en Het Kraamnest. Diverse netwerkpartners brengen hun expertise in tijdens deze bijeenkomsten.

De indicator betreft het aantal huishoudens met kinderen in de gemeente dat in het afgelopen jaar extra ondersteuning of begeleiding heeft gekregen vanuit het CJG of het lokale team.

Een vertegenwoordiger van het sociaal domein vanuit de regio Zuid ontbreekt in de projectgroep, gegevens worden niet geregistreerd. Daarom zijn over deze indicator geen cijfers bekend.

12. Wachtijd

De indicator betreft het gemiddelde aantal dagen tussen het aanmelden van cliënt (aanmelddatum is dag 0) en starten van het lokale team of het CJG.

Een vertegenwoordiger van het sociaal domein vanuit de regio Zuid ontbreekt in de projectgroep, gegevens worden niet geregistreerd. Daarom zijn over deze indicator geen cijfers bekend.

13. Cliëntervaring

Voor (aanstaande) ouders in een mogelijk verhoogd kwetsbare situatie is het belangrijk om te weten waar ze moeten zijn voor (meer) hulp.

De indicator betreft de weergave van de reacties van geïnterviewde cliënten uit de regio Gelderland Midden op de vraag of ze weten waar ze terecht kunnen voor hulp en wat ze daarvan kunnen verwachten (zie ook bijlage 1):

- Overzicht van mogelijkheden van ondersteuning ontbreekt veelal
- Behoeftte aan ondersteuning, ook ná de eerste 1000 dagen

Samen met kwetsbare jonge ouders is een instrument gemaakt dat hierop inspeelt; de MamaWegwijzer (zie bijlage 2).

De MamaWegwijzer is een flyer met de belangrijkste telefoonnummers en websites die heel praktisch insteken op de situatie waar kwetsbare zwangeren/jonge ouders zich op dat moment in bevinden, en is gemaakt samen met ervaringsdeskundigen.

Cliënten en professionals zijn enthousiast over het initiatief: "Betrokkenheid van cliënten bij het project is ontzettend leerzaam. Zij spiegelen ons voor hoe basaal sommige zorg moet zijn".

De Mamawegwijzer wordt nu zo opgesteld dat deze bruikbaar is voor alle 15 gemeenten en hierin ook nog gemeentelijk specifieke gegevens aan toegevoegd kunnen worden. Zowel in de gemeente Ede als Arnhem wordt in 2023 gekeken naar een eventuele inzet van de tool.

Samenvatting

In regio Zuid...

- Zijn in 2022 110 kinderen (5,3% van het totaal) geboren in een zeer kwetsbare situatie.
- Hanteert de meerderheid van de verloskundigen een instrument voor de signalering van aanstaande ouders met een verhoogde kwetsbaarheid, maar betreft het een instrument waarvan de betrouwbaarheid niet is aangetoond.
- Voert de JGZ in toenemende mate prenatale huisbezoeken uit.
- Vindt (vooralsnog) geen multidisciplinair overleg (MDO) plaats.
- Worden diverse programma's en interventies uitgevoerd ter ondersteuning van zeer kwetsbare gezinnen. Veel professionals zijn nog niet goed bekend met deze mogelijkheden en dit kan worden verbeterd.
- Zijn veel professionals nog niet goed bekend met regionale samenwerkingsafspraken rondom zeer kwetsbare (aanstaande) ouders, dit kan worden verbeterd.
- Ontbreken cijfers die betrekking hebben op het sociaal domein (worden niet geregistreerd).

Aanbevelingen

Het overzicht van indicatoren geeft aanleiding om gezamenlijk te kijken naar wat verbeterd kan worden en welke punten de komende jaren extra opgepakt kunnen worden.

Aanbevelingen met hoge prioriteit zijn:

MDO

Start en implementeer in de kwetsbare wijken een multidisciplinair overleg (MDO) voor kwetsbare zwangeren en een MDO voor het jonge kind. Leg in de gemeente sterker de verbinding tussen de kwetsbare zwangere en het kwetsbare kind.

Samenwerkingsafspraken

Verbeter de bekendheid met samenwerkingsafspraken en de bekendheid met de bestaande zorgpaden bij professionals. Gebruik de leden van de lokale coalitie als ambassadeur in de achterban om deze afspraken verder te delen in de organisaties die deel uit maken van de coalitie.

Mamawegwijzer

Verbeter de bekendheid met mogelijkheden voor ondersteuning bij professionals en cliënten. Ga hierbij uit van behoeften van cliënten door hen te betrekken bij de vraag wat is nodig. Een voorbeeld hiervan is de inzet van de Mamawegwijzer; dit is een tool voor cliënten die ontwikkeld is door cliënten.

Gevalideerd signaleringsinstrument

Streef ernaar dat alle verloskundigen in de VSV regio's eenzelfde, op grond van onderzoek betrouwbaar bevonden (digitaal) signaleringsinstrument voor signalering kwetsbare situaties gebruiken.

Overige aanbevelingen:

- Verbeter de bekendheid met samenwerkingsafspraken en de bekendheid met de bestaande zorgpaden bij professionals door deze uitgangspunten in de lokale coalities te verankeren. Gebruik de leden van de lokale coalitie als ambassadeur in de achterban om deze afspraken verder te delen in de organisaties die deel uit maken van de coalitie.
- Zorg dat er vanuit het sociaal domein indicatoren worden opgesteld met duidelijke registratie afspraken zodat de beschikbaarheid van hulpverlening meetbaar wordt.
- Verbeter de bekendheid met mogelijke ondersteuning: Maak op de website van de gemeente een gemeentepagina met alle bestaande interventies;
- Maak vanuit de lokale coalitie een operationalisering naar de praktijk, voor wat betreft het zorgpad kwetsbare zwangeren. Dit beschrijft ook wat men met elkaar onder kwetsbaarheid verstaat en omschrijft tevens de uitvoering van de sociale regie.
- Betrek moeders en vaders vanuit diverse kwetsbare groepen in de lokale coalitie. Denk o.a. aan de mensen met een verstandelijke beperking en ouders met een verslaving.
- Zorg dat er vanuit het sociaal domein indicatoren worden opgesteld met duidelijke registratie afspraken zodat de beschikbaarheid van hulpverlening meetbaar wordt.
- Vanuit de lokale coalitie een operationalisering maken naar de praktijk betreft het zorgpad kwetsbare zwangeren; Dit beschrijft ook de uitvoering van de sociale regie

Samenvatting interviews 3e ronde

Ervaringsdeskundigheid

- Ervaringsdeskundigen kunnen professionals waardevolle informatie geven die helpend is bij de ondersteuning.
- Een platform of buddy systeem is wenselijk.

Multi Disciplinair Overlag (MDO)

- Meesten beperkte ervaring met aanwezig zijn bij MDO. Check als professional of een ouder dit wil/kan en eventueel iemand mee wilt nemen.
- Sommigen gaven aan er wel bij te willen zijn om ervan te leren. Helpt ook vertrouwen te winnen
- Heb vertrouwen dat ik wel hoor wat nodig is

Hulpaanbod in jouw regio

- Vaak eigen connectie(s) om mogelijkheden te achterhalen
- Kom je door schade en schande achter
- Missen een overzicht van hulpaanbod. (ook praktisch dingen)
- Agenda van de wijk voor (jonge) moeder zou fijn zijn en praktische tips over kinderkleding

Ondersteuning

- Voorzorg
 - Als het stopt, je het vertrouwen moet hebben dat je het alleen kan. (of aansluiting bij netwerk van gemeente)
 - Heel jammer dat het stopte. Heb nog steeds vragen en kan nergens terecht
 - Gek om na zoveel dagen te stoppen, beter dat per situatie wordt gekeken wat er nodig is
- Kraamzorg
 - Voor allemaal een heel fijne ervaring
 - Er was een klik en vertrouwen
 - Huilen toen zij wegging
- Wijkteam minder goede ervaringen mee.

Financiële bijdrage kraamzorg

- Mag geen belemmering zijn om dit af te nemen.
- In die tijd zou dat voor mij dan echt financieel onmogelijk zijn geweest. Hoe had ik dat moeten doen?

Verschil hulp per regio

- Meesten weten niet dat er verschil is tussen regio's.
- Als ze het al weten merken ze er niks van.
- Niet wenselijk dat het verschillend is.
- Zorgt voor verwarring

Mamawegwijzer

project stopt per 1-1-2025 en dan?

Nog wat tips

Aanbevelingen

- Verspreiden bij huisartsen, verloskundigen, consultatiebureau, FIOM, verloskundigen praktijken, Kinderdagverblijf, buurtcentra, psychologen, pop poli, GGD, Ziekenhuizen, scholen,
- Op meerdere sites.
- Liefst eigen website (icm platform)
- Mamawegwijzer voor anderstaligen
- Op doosje zwangerschapstesten een QRcode of zo

- Unaniem vinden ze het jammer
- Hulpverleners leren van ons
- Contacten met andere moeders is waardevol
- De zorg wordt er beter van
- Vervolg met nieuwe moeders en hulpverleners
- Dialoogsessie voortzetten
 - Heel zinvol
 - Moeders leren iets maar ook hulpverleners
 - Zeker 2x per jaar
 - Van te voren thema's / casus inleveren
 - Online zodat geen oppas en lekker thuis
- Platform realiseren om moeders met elkaar te verbinden

- Kunt veel problemen voorkomen door persoonlijker te zijn, minder wisselingen, goede overdracht. Een klik hebben is eigenlijk essentieel.
- Belangrijk blijft dat er goed geluisterd wordt.
- Vertrouwen is vaak geschaad door hulpverleners.
- Fijn om serieus genomen te worden.

De MamaWegwijzer

Voor mama's door mama's

**Ik weet het
even niet meer**

**Je hoeft het ook
niet alleen te doen**

Je bent moeder of aanstaande moeder. Dat kan zwaar zijn en een hoop onzekerheden met zich meebrengen. Weet je het even niet meer? Er is meer hulp dan je denkt.

In gesprek

Het is fijn dat je je verhaal in vertrouwen kan vertellen. Heb je meer nodig dan een luisterend oor?

Plan

Samen kijken we wat jij nodig hebt, dat kan bijvoorbeeld praktische hulp zijn, opvoedkundig of psychische ondersteuning.

Doorverwijzen

We kunnen je informatie geven die jou kan helpen. Of we brengen je in contact met professionele hulp.

Bel of chat

www.deluisterlijn.nl
of bel 088 - 0767 000

- www.oudertelefoon.nl of bel 085 - 130 46 58
- www.allesoke.nl of bel 0800-0450
- www.heyhetisokay.nl of bel 1400
- www.wijzijnmind.nl of bel 0900 1450
- www.ggdgm.nl of bel 0800 8446 000
- www.groeigids.nl/zwanger
-

Ervaring

Ik wilde nooit om hulp vragen. Ik dacht ik kan dit alleen. Tot het echt niet meer ging. Er kwam een gezinsondersteuner bij mij thuis die naar mij luisterde, met mij meedacht, zorgde voor overzicht in wat er gebeuren moest. Dat was fijn, had ik dit maar eerder gedaan!

In samenwerking met

zorgbelang
Inclusief

